

Prierez dejinami našej farnosti

Medzi prvých správcov farnosti patrila farár Herbord. V tom čase tu už stál kostol zasvätený sv. Martinovi z Tours. Od tohto kostola, ktorý v jadre pochádza z čias okolo roku 1300, musíme odlíšiť kostol s polkruhovou apsidou, ktorého základné murivo sa zachovalo na mieste zvanom Koscilek. Tento kostol dal po roku 1307 spolu s kláštrom kartuziánov postaviť magister Kokoš na znak pokánia za vraždu šľachtica Teodora. Základy kláštora a kostola odkryl roku 1963 archeológ B. Polla.

Zmienku o kartuziánskom kláštore nájdeme aj v publikácii Cirkev v dejinách Slovenska z pera kardinála Jána Chryzostoma Korca. Tam sa píše, že obec Brezovička patrila roku 1329 kartuziánskemu kláštoru na Skale útočiska. Výskum daných území tieto slová dostatočne potvrdil.

Kartuziáni a ich spiritualita

Zakladateľom jednej z najprísnejších reholí v Cirkvi – kartuziánov – je sv. Bruno, ktorého spomienku slávime na spomínanom Koscilku sv. omšou okolo 6. októbra. Pochádzal z Kolína nad Rýnom, kde sa narodil roku 1035. Po vysvätení na kňaza sa neskôr stal riaditeľom katedrálnej školy vo francúzskom meste Remeš. Zatúžil po hlbšom duchovnom živote, preto v roku 1084 v údolí La Chartreuse aj so svojimi šiestimi spoločníkmi začal viesť prísny spôsob života. Z tohto spoločenstva sa neskôr vytvoril rád kartuziánov. Sv. Stolica ho schválila v roku 1176.

Kartuziáni sú odlúčení od sveta a ich hlavným záujmom je udržiavať čo najužší kontakt s Bohom. Charakteristickou črtou ich života je mlčanie, ktoré prerušia iba v nedele, vo sviatky a počas spoločnej chórovej modlitby. Dodržiavajú prísny pôst. Mäso nejedia vôbec a v piatok nejedia ani mliečne pokrmy. Ich dni sú naplnené prácou a modlitbou.

Kartuziáni na Slovensku

Na Slovensku vznikli dva kartuziánske kláštory na prelome 13. a 14. storočia. A to na Skale útočiska, ktorú dnes poznáme pod názvom Kláštorská a v Červenom Kláštore. Kláštorská sa nachádza v chotári obce Letanovce na Spiši. Tento kláštor bol založený v roku 1299.

Druhým kartuziánskym kláštrom bol Červený Kláštor na Dunajci, ktorý neskôr spravovali kamalduli. Jeho vznik sa datuje do roku 1319.

Historici sa zhodujú na tom, že aj na území Košického arcibiskupstva jestvoval kláštor kartuziánov. Jedná sa o spomínanú lokalitu Koscilek v chotári našej farnosti. Toto územie spravoval v 14. storočí šľachtic Kokoš, ako sme už boli opomenuli na inom mieste. Kokoš v istom spore usmrtil iného šľachtica menom Teodor. Pre tento čin

vraždy bol šľachtic Kokoš v roku 1307 odsúdený a súčasťou jeho trestu bolo aj to, že mal založiť a majetkami obdarit šesť kláštorov. A preto aj kláštor kartuziánov na Skale útočišťa, ktorý sa nachádza na Spiši, obdržal od šľachtica Kokoša majetok pozostávajúci z polovičného výnosu mlyna a celej renty od poddaných obce Brezovička, ktorá činila hodnotu troch hrivien striebra ročne.

Kráľ Karol Róbert v roku 1320 toto darovanie obce kartuziánom potvrdil. A tí následne po tomto akte darovania v lokalite obce Brezovička, vtedy vystupujúcej pod názvom Hamborek, postavili kláštor s kostolom. Kláštorový komplex stál na vršku Koscilek. Kartuziáni v Hamborku dlho nepobudli. V roku 1329 Kokošov brat Ján daroval kartuziánom kláštor na Skale útočišťa obec Klčov na Spiši a kartuziáni mu namiesto toho odstúpili obec Hamborek.

Kartuziánsky kláštor a kostol zanikli v 15. storočí počas pobytu bratříkov v Šariši. Podľa tradície, podávanej ústne z generácie na generáciu, vieme, že kartuziáni v rámci svojej činnosti pestovali v lokalite Vaňbarek, z nem. Wein Berg – vínný vrch, vinič. Aj starší ľudia nám potvrdili, že v danej oblasti mohli byť na pestovanie viniča vhodné podmienky, keďže Vaňbarek je miestom otočeným na juh, a tak slnečné lúče tam dopadajú po celý deň.

Brezovička ako farnosť v ďalších storočiach

Brezovička bola farnosťou aj v 15. a 16. storočí. Pred rokom 1599 sa kostol a fara dostali do rúk protestantov. Katolícka farnosť potom na dlhšiu dobu zanikla. Roku 1713 bola však vrátená katolíkom a neskôr obnovená ako Capellania Localis. Mecenášmi a donátormi kostola sa stali Berzeviczyovci. Koncom 16. storočia totiž Hamborek patril šľachticom z Brezovice.

Farnosť bola v tom období stredne veľkou dedinou. Okrem poddanských domov sa tu nachádzali mlyn, kostol, fara, škola, majerské budovy a pravdepodobne aj kúria zemanov z Brezovice.

Veriaci sa okrem kostola schádzali v neskoršom období na krátkych modlitbách pri kaplnke sv. Jána Nepomuckého, postavenej v roku 1821. Každoročne si pripomíname deň tohto svätca 16. mája, a to slávnostnou sv. omšou priamo pri kaplnke.

Z novodobých dejín sa dozvedáme o maďarizačných vplyvoch, ďalej o rekonštrukcii interiéru a exteriéru farského kostola. V ostatných rokoch pribudli do kroniky aj záznamy o výstavbe a požehnaní novej fary. V poslednom čase sa do obnovy kostola pustili aj veriaci z filiálky Vysoká.

Pár poznámok z dejín filiálnej obce Vysoká

Obec Vysoká leží v severozápadnej časti Šarišskej vrchoviny, v nadmorskej výške okolo 530 m. Podľa istej legendy a či tradovaného rozprávania minulých pokolení prah kostolných dverí vysockého chrámu sa nachádza vo výške vrcholku kostolnej veže v Brezovičke. Zistiť, či je to pravda, by bolo asi technicky náročné, ale nie neuskutočiteľné.

Koncom 13. storočia, prípadne začiatkom toho nasledujúceho, bol postavený kostol vo Vysokej. V 20. – 30. rokoch 14. storočia v ňom slúžili farári Ondrej a Gregor. Kostol zasvätili sv. Alžbete Uhorskej.

Od konca 13. storočia patrila obec nepretržite panstvu v Toryse, resp. v Kamenici. V dedine nechýbala fara, kostol a škola. Po úbytku sedliackych domov sa v 16. storočí zmenšoval aj počet obývaných príbytkov. Neskôr tu okrem osadenstva fary žili len poddanské rodiny. V súčasnosti patrí Vysoká ako filiálka k farnosti Brezovička.

Použité pramene:

Čižmár, M.: Rehoľný život na území Košického arcibiskupstva, 2004.

Lenčič, Š.: Katalóg Košickej arcidiecézy, 2006.

Mindek, A.: Moja rodná Brezovička, 2000.

Sedlák, P.: Kresťanstvo na území Košického arcibiskupstva, 2004.